

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

ЗАДОРЖНЯ ЛІНА АДАМІВНА

УДК 336.226.11

**РЕГУЛЯТИВНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕРСОНАЛЬНОГО
ПРИБУТКОВОГО ПОДАТКУ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Ірпінь – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Університеті державної фіскальної служби України.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Швабій Костянтин Іванович,
Університет державної фіскальної служби
України, директор Навчально-наукового
інституту економіки, оподаткування та
митної справи.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Іванов Юрій Борисович,
Науково-дослідний центр індустріальних
проблем розвитку НАН України, заступник
директора з наукової роботи;

кандидат економічних наук, доцент
Демиденко Людмила Миколаївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, доцент кафедри
фінансів економічного факультету.

Захист відбудеться „7” грудня 2017 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.01 в Університеті державної фіскальної служби України за адресою: 08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Садова, 53.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Університету державної фіскальної служби України за адресою: 08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31.

Автореферат розіслано „6” листопада 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

С. В. Онишко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Персональний прибутковий податок¹ (далі – РІТ) займає особливе місце в податковій системі будь-якої держави. Це зумовлено декількома факторами. По-перше, визнаною його фіскальною значущістю в більшості розвинених держав. Частка РІТ у ВВП може досягати 10 % і більше. По-друге, здатністю бути ефективним фіскальним інструментом регулювання соціально-економічних процесів. По-третє, підвищенням ефективності адміністрування цього податку, що пов'язано із запровадженням електронних сервісів.

В Україні аналогом РІТ є податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО), який з початку свого запровадження став вагомим фіскальним інструментом. Так, частка ПДФО у ВВП збільшилася з 3,2 % у 1996 р. до 5,8 % у 2016 р. Але упродовж цього періоду елементи та механізм ПДФО зазнавали значних змін, що спричинило ряд проблем, серед яких: ухилення від сплати податку, труднощі оподаткування доходів, відмінних від трудових, штучна маніпуляція податковим статусом держави-джерела доходу та ін., що актуалізувало вибрану тему дослідження.

Не можна не зважати й на те, що в сучасних умовах глобалізаційних процесів також змінюються підходи до оподаткування в контексті посилення податкової конкуренції між державами. Це зумовлює значний інтерес до вивчення регулятивної ефективності ПДФО як складного фіскального механізму в системі публічних фінансів.

Вагомий внесок у дослідження питань персонального прибуткового оподаткування зробили такі зарубіжні науковці, як Е. Аткинсон, Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв, Дж. Стігліц (аналіз публічних фінансів та податкових реформ); Е. Селігман, Дж. Міррліс (дизайн персонального прибуткового податку), Т. Пікетті, Е. Саєз (визначення оптимального оподаткування трудових доходів та оцінка поведінкових реакцій при зміні ставки податку); М. Фельдштейн, Г. Аарон (вплив інфляції на персональне прибуткове оподаткування), К. Памерло (податкова конкурентоспроможність держав-членів ОЕСР).

Значущими є результати розвідок вітчизняних науковців, а саме О. Гордей та Т. Кізими (аналіз доходів домогосподарств України), Є. Слущького (формалізація ефектів доходу і заміщення), В. Андрущенко, Г. Василевської, А. Данілова, Л. Демиденко, Ю. Іванова, В. Мельника, Т. Паєнтко, Л. Сідельнікової, А. Соколовської, В. Тропіної, Т. Тучак, В. Федосова, Н. Фролової, К. Швабія, І. Шевчука, С. Юрія (оцінка розвитку персонального прибуткового оподаткування).

Разом з тим у роботах вітчизняних науковців основна увага приділяється фіскальній ефективності ПДФО, тоді як комплексного дослідження потребують його регулятивні властивості та комплексна оцінка їхньої ефективності. Це питання подальшого розвитку персонального прибуткового оподаткування в Україні в умовах нарощування масштабів глобалізації, коли наявні факти

¹ Personal income tax – назва прямого податку, що сплачується з доходів фізичних осіб (відповідно до статистичних баз даних ЄС та ОЕСР).

недоброзичливої податкової конкуренції, агресивного податкового планування. Подолання зазначених недоліків повинно відбуватися шляхом удосконалення механізму ПДФО через забезпечення його належної регулятивної ефективності. Це також узгоджується зі Стратегією сталого розвитку „Україна – 2020”, чільне місце в якій відводиться податковій реформі, а основними орієнтирами є простота, економічна справедливість та мінімальні витрати часу на дотримання податкового законодавства. Значущість розв’язання означених питань визначили вибір теми дисертаційної роботи, її мету і завдання.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту фінансового права, Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету державної податкової служби України в рамках тем науково-дослідних робіт: „Науково-методичні засади оцінки податкового потенціалу” (номер держреєстрації: 0112U005559), де автором розроблено методологічні підходи до оцінки податкового потенціалу у зарубіжних країнах, зокрема з податку на доходи фізичних осіб, на основі прогнозування податків; „Проблеми запровадження загальнообов’язкового декларування доходів та майнового стану громадян в Україні” (номер держреєстрації: 0113U000280), у межах якої було визначено переваги та перспективи використання попередньо заповнених декларацій з податку на доходи фізичних осіб.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних основ регулятивної ефективності персонального прибуткового податку та розробка науково-практичних рекомендацій щодо модернізації елементів податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні основи оподаткування доходів фізичних осіб і ефекти оподаткування;
- систематизувати особливості процесу розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні;
- розкрити концепції оподаткування доходів фізичних осіб у контексті реалізації регулятивної ефективності РІТ;
- визначити базу оподаткування доходів фізичних осіб в Україні;
- виявити специфіку регулятивних властивостей ПДФО в Україні;
- оцінити реалізацію регулятивної ефективності шляхом визначення податкового навантаження на доходи фізичних осіб та податкового клину;
- обґрунтувати можливості детінізації доходів населення в контексті підвищення податкової культури в Україні;
- визначити перспективи модернізації ПДФО та розробити напрями удосконалення моделі РІТ в Україні в умовах податкової конкуренції.

Об’єктом дослідження є регулятивні властивості механізму функціонування персонального прибуткового податку.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні аспекти регулятивної ефективності податку на доходи фізичних осіб як моделі персонального прибуткового податку в Україні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі було використано загальнонаукові методи та прийоми аналізу. Зокрема, це методи наукової абстракції, системний та структурний (для визначення сутності поняття „регулятивна ефективність податку на доходи фізичних осіб”); методи наукового узагальнення, аналізу та порівняння (при аналізі зарубіжних і вітчизняної практик оподаткування персональних доходів, та регулятивної ефективності ПДФО в Україні), статистичні та економетричні методи (при дослідженні тенденцій оподаткування доходів фізичних осіб), а також фіскально-соціологічний метод (при здійсненні міжнародних порівнянь).

Для реалізації статистичних та економетричних методів використано прикладні програми Microsoft Excel та IBM SPSS Statistics 20.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, ДФС України, Державної служби статистики України, НБУ, Державної казначейської служби України, Пенсійного фонду України, ОЕСР, МВФ, Євростату, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертаційного дослідження, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат шляхом: (1) авторського визначення поняття „регулятивна ефективність податку на доходи фізичних осіб”, під якою розуміється спроможність цього податку гармонізувати інтереси членів суспільства. Її запропоновано розглядати окремо для держави та платників такого податку; (2) розкрито трактування економічного змісту понять „податкова реформа” та „податкова зміна” та визначено, що друге поняття є складовою частиною першого і, незважаючи на те, що вони часто ототожнюються, саме поняття „податкова реформа” є комплексним, тоді як поняття „податкові зміни” свідчить про точкові модифікації. Запропоновані розмежування понять забезпечують логіку та комплексність дослідження персонального прибуткового оподаткування і формують адекватну основу для визначення подальших перспектив удосконалення податкової політики;

– методичний підхід до розрахунку податкового клину платників податків з різним соціальним статусом шляхом адаптації методології ОЕСР до умов України через розрахунок (1) показника податкового клину для різних груп платників податків і (2) коефіцієнта податкової участі. На основі цього доведено, що регулятивна ефективність ПДФО є недостатньою, оскільки диференціація податкових клинів за статусом платника податків незначна, а коефіцієнт податкової участі засвідчує, що в умовах отримання соціальних виплат можуть бути відсутні стимули до праці. Це дозволяє отримувати статичні і динамічні оцінки податкового навантаження на заробітну плату та

формує інформаційно-аналітичну базу для прийняття оптимальних рішень у сфері податкової політики;

– періодизацію розвитку персонального прибуткового оподаткування в Україні з огляду на трансформації, що їх зазнавали ставки податку під впливом політичних, соціальних та економічних факторів, і виділено основні етапи розвитку РІТ в незалежній Україні, що забезпечує логіку ретроспективного дослідження;

набули подальшого розвитку:

– аналітичні підходи щодо дослідження структури доходів домогосподарств, які, на відміну від існуючих, розглядають питання стратифікації населення через призму доходів домогосподарств, одним з членів яких є член парламенту, на основі чого показано, що існує значна відмінність у структурі та розмірах доходів середньостатистичного домогосподарства і домогосподарства, членом якого є народний депутат. Це дозволяє стверджувати про наявність конфлікту інтересів у процесі розробки податкового законодавства та порушення принципу інституційної конгруентності при формуванні податкової політики в Україні;

– підходи до удосконалення контролю за декларуванням доходів фізичних осіб і перевірки правильності нарахування та повноти сплаченого податку за рахунок об'єднання в єдину форму (розширену для окремих категорії осіб) декларації про майновий стан і доходи таких форм звітності фізичних осіб щодо отриманих доходів: декларації про майновий стан і доходи; декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; декларації про доходи сім'ї пільговика; декларації про доходи і витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії;

– узагальнення та систематизація зарубіжного досвіду застосування граничних ставок персонального прибуткового податку та кількості шкал. Це дало змогу обґрунтувати пропозиції щодо подальшого розвитку персонального прибуткового оподаткування в Україні у контексті стимулювання добровільності сплати податку на доходи фізичних осіб.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання органами державної влади при підготовці проектів змін і доповнень до податкового законодавства щодо удосконалення нормативно-методичного забезпечення персонального прибуткового оподаткування у процесі реформування податкової системи України.

Окремі результати дисертаційного дослідження знайшли своє використання в діяльності: Міністерства фінансів України щодо необхідності запровадження неоподаткованого мінімуму доходів фізичних осіб (лист №3-11180-16-17/28108 від 07.09.2015); Міжнародного центру перспективних досліджень щодо оцінки податкового навантаження на доходи фізичних осіб (№ 01/17-1 від 12.01.2017). Окремі положення використовуються у навчальному процесі Університету державної фіскальної служби України при викладанні дисциплін „Податкова система”, „Адміністрування податків” та „Агресивне податкове планування” (№ 2279/0123 від 21.09.2017).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, одержані автором особисто і відображені в наукових працях. Внесок автора у співавторстві відображено у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи пройшли апробацію на 11 міжнародних, всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях та круглих столах, серед яких: „Концепція та механізми сучасних трансформацій на фінансовому ринку” (2012, м. Ірпінь), „Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів” (2012–2014, м. Ірпінь), „Проблеми застосування відповідальності за ухилення від сплати податків” (2013, м. Ірпінь), „Загальне декларування доходів громадян. Детінізація доходів громадян – основа соціальної стабільності територіальних громад” (2013, м. Сімферополь), „Практика прогнозування бюджетних надходжень: нормативно-правові основи та методологія” (2014, м. Ірпінь), „Наукова еліта у розвитку держав” (2014, м. Київ), „Sharing the Results of Research Towards Closer Global Convergence of Scientists” (2014, м. Монреаль), „Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України” (2015, м. Ірпінь), „Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності” (2016, м. Ірпінь).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 24 публікаціях загальним обсягом 9,37 д. а. (7,87 д. а. належать автору особисто), з них: 1 колективна монографія (у співавторстві); 7 статей у наукових фахових виданнях обсягом 5,05 д. а., з яких 4,45 д. а. належать автору особисто; 3 публікації у зарубіжних виданнях й виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз; 10 публікацій у інших виданнях.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 266 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст роботи викладено на 199 сторінках. Робота містить 32 таблиці, 28 рисунків та 21 додаток, які розміщені на 42 сторінках. Список використаних джерел налічує 225 найменувань і займає 25 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, визначено мету й завдання, охарактеризовано його методологію та емпіричну базу, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, їх апробацію.

У першому розділі „**Теоретичні основи регулятивної ефективності персонального прибуткового податку**” визначено теоретичні основи оподаткування доходів фізичних осіб і ефектів оподаткування, проаналізовано розвиток системи персонального прибуткового оподаткування в Україні та досліджено міжнародну практику оподаткування доходів громадян.

Концепція оподаткованого доходу, обґрунтована Е. Селігманом, базується на тому, що дохід фізичної особи для цілей оподаткування повинен оцінюватися за річний період, мати регулярний характер і бути в формі грошових доходів. Сплата РІТ відбувається за однією з двох систем: РАУЕ (сплата по мірі отримання оподаткованого доходу, тобто у джерела, за що відповідальний податковий агент) і РАУГ (сплата ґрунтується на деклараційному та кадастровому методах, відповідальність за правильність і повноту даних несе фізична особа, що дозволяє включити більш широке коло доходів до бази оподаткування, але ускладнює процес адміністрування).

Регулятивна ефективність РІТ проявляється через ряд ефектів: доходу, заміщення, механічні, поведінкові, перерозподільчі, позитивні, негативні, а також лінійні та нелінійні. Важливу роль у її забезпеченні відіграє диверсифікація платників залежно від їхнього соціального статусу та соціально-економічного становища. Для її оцінки застосовуються показники податкового клину, еластичність доходу після оподаткування та коефіцієнт податкової участі.

Визначальною характеристикою розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні є її часта змінюваність. Дослідження історичного розвитку доводить доцільність визначення чотирьох основних етапів відповідно до шкали податку, що застосовувались у 1991–2017 рр. На першому етапі законодавчо було визначено певні категорії осіб, що повністю звільнялися від оподаткування чи сума податку могла знижуватися на 50 % – що є прообразом чинних податкових соціальних пільг. На другому – відбулося зменшення та систематизація переліку сум, що не включаються до сукупного оподаткованого доходу (до них були віднесені суми, одержані від успадкування і дарування, а також виграші та суми, одержані від розміщення заощаджень на депозитах). На третьому етапі, крім переходу на плоску шкалу оподаткування, було запроваджено поняття „податковий кредит”, що передувало терміну „податкова знижка” в ПКУ.

Особливість четвертого етапу полягає в кодифікації податкових норм, хоча зміна назви податку („податок з доходів фізичних осіб” на „ПДФО”) не супроводжувалася структурними і системними змінами. У 2014 р., як відповідь на необхідність додаткових надходжень до бюджету, запроваджено військовий збір у розмірі 1,5 %, що фактично став надбавкою до ПДФО та зумовив підвищення податкового навантаження на доходи фізичних осіб.

Концепції оподаткування доходів громадян свідчать про наявність різноспрямованих підходів реалізації моделей РІТ. Встановлено, що із 23 видів оподаткованого доходу у державах-членах ЄС у середньому оподатковується його 16 видів. При цьому для визначення бази оподаткування РІТ найрідше застосовуються наступні види доходів: від спадщини (у 4-х державах), від лотерей та ігрових заходів (у 8-ми державах), від пожертвувань і подарунків (у 8-ми державах), що сприяє спрощенню адміністрування податку. Надходження від РІТ можуть спрямовуватися до центральних, регіональних, місцевих органів влади, а також перераховуватися на соціальне забезпечення та інші цілі (лише 9

з 28 держав-членів ЄС визначають єдиним вигодонабувачем центральні органи влади).

Узагальнення міжнародної практики свідчить, що пріоритетом в удосконаленні РІТ на сучасному етапі є поліпшення адміністрування за рахунок удосконалення електронних сервісів, зокрема шляхом електронного декларування доходів (у ряді держав його частка перевищує 90 %) та через запровадження сервісу попереднього заповнення декларацій.

У другому розділі „**Практика реалізації регулятивної ефективності податку на доходи фізичних осіб в Україні**” досліджено структуру доходів населення України, оцінено податкове навантаження та розраховано податковий клин.

Визначальним фактором реалізації персонального прибуткового оподаткування є доходи населення, узагальненою інформацією про які в Україні володіє ДФС (форма 1ДФ та декларація про доходи та майновий стан) та Державна служба статистики (дані про обстеження домогосподарств). Проблемним аспектом фінансів домогосподарств є висока частка соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів, яка варіювалась від 30,8 % до 46,7 % у 2002–2015 рр., що вказує на соціально орієнтований шлях розвитку та суперечить практиці таких держав як США, Болгарія та Росія.

У процесі порівняння доходів середньостатистичних домогосподарств та домогосподарств, одним із членів яких є народний депутат, були використані дані електронного декларування за 2015 р. Проведений аналіз засвідчив існування великого розриву між середньостатистичним домогосподарством в Україні та домогосподарством, одним із членів якого є народний депутат: грошові доходи останнього є у 85 разів вищими. У домогосподарствах в Україні частка оплати праці в грошових доходах становить 53 %, тоді як у домогосподарствах, членами яких є народні депутати, – лише 6 %. Основними у останніх є доходи від власності (52 %) та інші грошові доходи (29 %).

У діючому механізмі ПДФО є податкові соціальні пільги, чиста вигода від застосувань яких збільшилася із 9 грн у 2004 р. до 124 грн у 2016 р., що не є достатнім з огляду на рівень інфляції. Скорочення кількості отримувачів пільг пов'язане зі значною зарегульованістю її отримання, а також з тим, що номінальні доходи зростають швидшими темпами. З огляду на реалізацію регулятивної ефективності ПДФО важливим є надання податкової знижки, що визначена у ст. 166 ПКУ, проте кількість одержувачів не перевищувала 1 % зайнятого населення у віці 15–70 років (або 1,5 % від усіх платників ПДФО у 2013 р. – лише кожен 66 платник отримав податкову знижку) і 80 % з них – для компенсації вартості освіти.

Дослідження засвідчило, що оцінка податкового навантаження на доходи фізичних осіб здійснюється за різними методиками, серед яких важливе місце посідають методика *Doing Business* та методологія визначення податкового клину (ОЕСР). У рамках оцінки податкового навантаження на заробітну плату в Україні, за адаптованою методологією ОЕСР, диференціація податкового клину

була незначною у 2015 р.: 41,28 % для 7 із 8 досліджуваних категорій платників (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка податкового клину для 8-ми категорій платників податку у 2015 р.

Категорія платників податку*	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Валова заробітна плата у 2015 р. (за рік), грн	33 728	50 340	84 068	33 728	50 340	66 952	84 068	66 952
2. Податкова соціальна пільга, грн	0	0	0	0	0	7308	0	0
3. Оподатковуваний дохід (до загального бюджету)	33 728	50 340	84 068	33 728	50 340	59 644	84 068	66 952
4. Податкові зобов'язання до загального бюджету	5 383	8 034	13 417	5 383	8 034	10 594	13 417	10 686
5. Податки, що сплачені в державний бюджет	5 383	8 034	13 417	5 383	8 034	9 589	13 417	10 686
6. Обов'язкові соціальні відрахування працівників	1 214	1 812	3 026	1 214	1 812	2 410	3 026	2 410
7. Загальна сума коштів, сплачених до загального бюджету	6 597	9 847	16 444	6 597	9 847	12 000	16 444	13 096
8. Чиста заробітна плата, грн	27 131	40 493	67 624	27 131	40 493	54 953	67 624	53 856
9. Податки та збори, що їх утримують податкові агенти %	12 479	18 626	31 105	12 479	18 626	24 772	31 105	24 772
10. Персональна середня податкова ставка, %	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5	17,9	19,5	19,5
11. Податковий клин у 2015 р., %	41,28	41,28	41,28	41,28	41,28	40,09	41,28	41,28
<i>Довідково: Податковий клин у I півріччі 2016 р., %</i>	<i>34,02</i>	<i>34,02</i>	<i>34,02</i>	<i>34,02</i>	<i>34,02</i>	<i>32,44</i>	<i>34,02</i>	<i>34,02</i>

*1 категорія – одинак із доходом у розмірі 67 % середньорічної заробітної плати; 2 категорія – одинак із доходом у розмірі 100 % середньорічної заробітної плати; 3 категорія – одинак із доходом у розмірі 167 % середньорічної заробітної плати; 4 категорія – одинак з двома дітьми із доходом у розмірі 67 % середньорічної заробітної плати; 5 категорія – одружена пара з двома дітьми із доходом у розмірі 100 % середньорічної заробітної плати; 6 категорія – одружена пара з двома дітьми із доходом у розмірі 133 % середньорічної заробітної плати; 7 категорія – одружена пара з двома дітьми із доходом у розмірі 167 % середньорічної заробітної плати; 8 категорія – одружена пара без дітей із доходом у розмірі 133 % середньорічної заробітної плати.

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Відмінним від цього значення він був лише для одруженої пари із сукупним доходом 133 % від середньої заробітної плати та становив 40,09 %. За даними I півріччя 2016 р. податковий клин суттєво знизився, що зумовлено відміною утримання ЄСВ з працівників та зменшенням ставки ЄСВ. Головний висновок полягає у тому, що в Україні використовується система навантаження на заробітну плату, яка має низьку спроможність до реалізації регулятивної

ефективності на досліджуваних діапазонах та для визначених платників податків.

Для оцінки стимулів до офіційної зайнятості використовують коефіцієнт податкової участі (*participation tax rate – PTR*), який повинен варіюватись від 0 до 1, що свідчить про наявність стимулів до праці. При його розрахунку використовується чистий дохід від роботи (різниця між доходом від роботи та сплаченими податками, зборами, що в Україні (станом на 2017 р.) визначається як сума нарахованої заробітної плати за мінусом ПДФО (18 %) та військового збору (1,5 %), чистий дохід від безробіття (сума допомоги у зв'язку з безробіттям, що виплачується в установленому порядку через банківські установи після визнання особи безробітною) (рис. 1).

Вона розраховується за такою формулою:

$$PTR = 1 - \frac{\text{Чистий дохід від роботи} - \text{Чистий дохід від безробіття}}{\text{Сукупний дохід}}$$

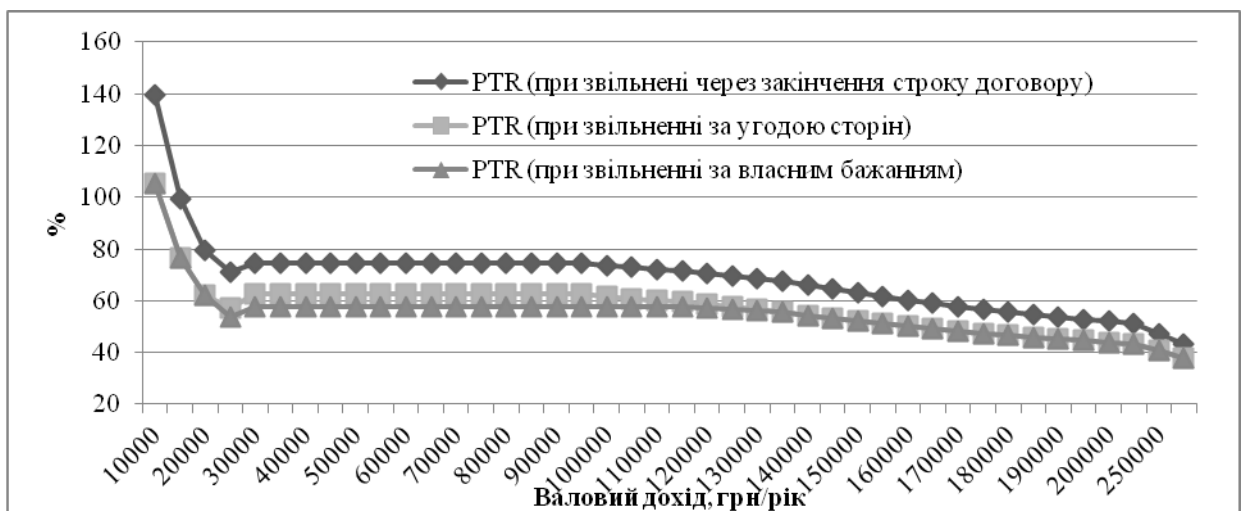

Рис. 1. Зміна коефіцієнта податкової участі для самотньої людини залежно від зміни сукупного доходу у 2017 р., %

Джерело: складено автором.

З'ясовано, що коефіцієнт податкової участі, що розрахований для самотньої людини, варіюється від 139 % до 38 %. При цьому він найвищий при річному доході 10 тис. грн., що вказує на відсутність стимулів до праці при такому розмірі доходу. При річному доході 30 тис. грн цей показник є таким самим, як і при доході 100 тис. грн, що вказує на певні диспропорції при стимулюванні зайнятості.

У третьому розділі „Перспективи підвищення регулятивної ефективності податку на доходи фізичних осіб в Україні” визначено можливості детінізації доходів населення, перспективи запровадження державних програм обов'язкового соціального страхування фізичних осіб в Україні та розроблено напрями удосконалення оподаткування доходів населення.

У контексті необхідності підвищення регулятивної ефективності ПДФО в Україні одним із перспективних напрямів є детінізація доходів населення. Це сприятиме вирівнюванню становища зайнятих осіб через усунення короткострокових порівняльних переваг зайнятих у тіньовому секторі. Стримуючим фактором є достатньо лояльне сприйняття корупції, про що свідчить відповідний індекс, за результатами якого Україна посіла 130 місце із 168 держав у 2015 р. Проте протидія отриманню неофіційної заробітної плати вимагає запровадження комплексних заходів, направлених на детінізацію доходів населення через посилення, у першу чергу, ролі контролюючих органів, а також стимулювання підвищення рівня податкової культури.

Декларування може стати допоміжним інструментом детінізації доходів, хоча сьогодні у ньому не бере участь все зайняте населення: за результатами деклараційної кампанії станом на 1 травня 2016 р. лише 554 тис. громадян подали декларації про доходи і майновий стан, задекларувавши 49,5 млрд грн, при цьому середня ефективна ставка ПДФО становила 2,16 %, а сумарна середня ефективна ставка ПДФО і військового збору – 3,07 % (табл. 2). У контексті підвищення податкової культури важливе значення відіграють публічні заходи щодо декларування доходів, розвиток податкової філантропії, розгляд податкових питань на референдумах, а також підвищення рівня обізнаності платників податків щодо своїх податкових зобов'язань через використання онлайн-калькуляторів, що підтверджено успішними практиками ряду іноземних держав.

Таблиця 2

Результати декларування податку на доходи фізичних осіб

	Загальна сума задекларованих коштів*, млрд грн	Подана кількість декларацій про майновий стан і доходи*, тис. шт.	Кількість декларацій у електронній формі за звітний податковий рік, шт.	Частка поданих е-декларацій, % від загальної кількості
Деклараційна кампанія 2013 р. (звітний період 1.01.2012 – 31.12.2012)	48,7	665	49242	7,4
Деклараційна кампанія 2014 р. (звітний період 1.01.2013 – 31.12.2013)	37,5	493	150178	30,5
Деклараційна кампанія 2015 р. (звітний період 1.01.2014 – 31.12.2014)	44,5	523	133888	25,6
Деклараційна кампанія 2016 р. (звітний період 1.01.2015 – 31.12.2015)	49,5	554	124412	22,5

*Станом на травень відповідного року.

Джерело: складено автором за даними Державної фіскальної служби України.

Військовий збір, що почав стягуватися із серпня 2014 р., обліковується за окремим кодом бюджетної класифікації (11011000) у межах ПДФО, створює додаткове навантаження на платників податків в частині дотримання податкового законодавства, а тому було б доцільніше модернізувати ПДФО шляхом запровадження тимчасово підвищеної ставки ПДФО, не збільшуючи кількість зборів і не коригуючи звітність.

У контексті необхідності удосконалення адміністрування ПДФО та з огляду на те, що нині законодавством встановлено чотири форми декларацій, основною метою яких є виявлення фінансового стану фізичної особи, запропоновано об'єднати їх в єдину форму.

З огляду на необхідність удосконалення практики оподаткування доходів населення визначальними є фактори глобалізації і, відповідно, наростаючої конкуренції, а також швидкої інформатизації. Аналіз граничних нормативних ставок РІТ у країнах-членах ОЕСР (оскільки саме вони є специфічними орієнтирами для інших країн при розробці власних податкових політик, особливо в контексті конкуренції податкових умов та соціальних стандартів в умовах глобалізації) засвідчив наявність конвергенції у 2000–2002 рр. та дивергенції у 2009–2012 рр. як наслідок застосування різних підходів (зменшення або зниження податкових ставок РІТ) для усунення негативних наслідків фінансової рецесії.

Оскільки, відповідно до методології Світового банку, Україна належить до держав, що мають дохід нижче середнього за результатами 2014 р., то порівняння України доцільне саме з аналогічними державами. З'ясовано, що у всіх державах, крім Болівії, застосовувалась прогресивна шкала оподаткування (з кількістю шкал від 2 до 12), а також ставка РІТ в розмірі нуль відсотків до певного рівня доходів, стандартні вирахування на річній чи місячній основі, що певною мірою сприяло реалізації регулятивної ефективності РІТ. При цьому чітко прослідковуються наслідки податкової конкуренції в державах з різним рівнем доходу: середня гранична ставка РІТ в державах-членах ОЕСР становила 41,68 %, в державах-членах ЄС – 37,94 %, а у досліджених 24 державах (що характеризуються доходом нижче середнього) середня ставка РІТ становила 26,90 % у 2015 р.

Модернізація моделі ПДФО в Україні повинна бути направлена на вирішення проблеми недостатнього рівня фінансування медицини в Україні, яке в 2016 р. досягло рекордно мінімального розміру – 3 % від ВВП (варіювалося у діапазоні 3,0–4,2 % у 2004–2016 рр.), незважаючи на зворотний зв'язок між співвідношенням очікуваної тривалості життя при народженні та загальних витрат на здоров'я (що продемонстровано при кореляційному аналізі 157 держав у 2010 р.). Позитивною є норма щодо віднесення до податкової знижки витрат на медичне страхування працівників та недержавне пенсійне забезпечення (пп. 166.3.5 ст. 166 ПКУ). Вважаємо, що у контексті необхідності реформування системи охорони здоров'я залежно від обраної моделі медичного страхування, доцільно впроваджувати податкові кредити з ПДФО для найбільш вразливих верств населення.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове вирішення актуального науково-прикладного завдання щодо поглиблення теоретичних основ регулятивної ефективності персонального прибуткового податку та розробки науково-практичних рекомендацій щодо модернізації елементів податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Основні теоретичні та практичні результати проведеного дослідження полягають у такому:

1. Регулятивна ефективність РІТ визначається здатністю досягати соціально-економічних ефектів (лінійні, нелінійні, перерозподільчі, поведінкові тощо), базовими серед яких є ефекти доходу та заміщення. Це дозволило визначити, що регулятивна ефективність ПДФО – спроможність цього податку гармонізувати інтереси членів суспільства. Вона тісно залежить від елементів, моделі податку, рівня податкової культури та проявляється на рівні фізичної особи і рівні держави. Оцінити регулятивну ефективність можна за допомогою ряду показників, зокрема за допомогою розрахунку податкового клину для різних категорій платників податків, а також коефіцієнта податкової участі.

2. Здійснений ретроспективний аналіз процесу розвитку персонального прибуткового оподаткування в Україні дозволив виділити чотири етапи з огляду на трансформації, що їх зазнавали шкали оподаткування. Це свідчить про його динамічність, проте часта змінюваність податкового законодавства є однією з проблем, що призводить до зниження його передбачуваності, та зростання витрат платників податків, пов'язаних із дотриманням податкового законодавства. Визначено, що поняття „податкова реформа” та „податкова зміна” не є тотожними, тому повинні розглядатись як загальне і часткове; податкові реформи мають комплексний характер і у контексті цього варто вважати, що в Україні було здійснено реформу у сфері оподаткування доходів фізичних осіб з переходом на плоску шкалу оподаткування у 2004 р.

3. Міжнародна практика оподаткування доходів громадян свідчить про наявність різних підходів до включення різних доходів до бази оподаткування. Це зумовлює функціонування в деяких державах ряду інструментів РІТ, що застосовуються до різних видів доходів. У більшості досліджених держав застосовується комбінована модель податку. Міжнародний досвід персонального прибуткового оподаткування засвідчив про наявність різних, часто суперечливих тенденцій, що формуються під впливом фінансових криз та міжнародної податкової конкуренції. При цьому спільним є підвищення якості адміністрування через запровадження електронних сервісів, попереднього заповнення декларацій.

4. На регулятивну ефективність ПДФО безпосередньо впливає стан фінансів домогосподарств, одним із проблемних аспектів яких є розбалансованість доходів, коли сума соціальних допомог є часто вищою або рівною сумі заробітних плат, що зменшує стимули до праці. Виявлений суттєвий розрив у розмірі (у 85 разів) і структурі доходів середньостатистичних

домогосподарств і домогосподарств, одним із членів яких є народний депутат, здатний створювати підґрунтя для конфлікту інтересів у процесі розробки податкового законодавства в цілому, а також при проведенні податкових реформ і порушенні принципу інституційної конгруентності при формуванні податкової політики в Україні.

5. Результати дослідження свідчать, що середня ефективна ставка ПДФО варіювалася від 6,9 % (у 2014 р.) до 8,23 % (у 2005 р.). Встановлено існування значної інфляційної компоненти у зростанні надходжень від цього податку. Встановлено негативний зв'язок між оподатковуваним доходом та кількістю платників ПДФО. Потребує перегляду система пільг з ПДФО через низький рівень регулятивної ефективності та зважаючи на значний потенціал. Її основні елементи (податкові соціальні пільги та податкова знижка) застосовуються лише до трудових доходів. При цьому поширюються вони на незначну частку населення, та ефект від їх застосування є недостатнім, відтак необхідне їх застосування до загального оподаткованого доходу. Податкову соціальну пільгу у розмірі 100 % запропоновано надавати усім платникам податку з можливістю одночасного застосування й інших податкових соціальних пільг (оскільки, відповідно до методології визначення прожиткового мінімуму, він розраховується для дорослої працездатної людини, а отже, не орієнтований на відтворення).

6. Здійснена адаптація методології ОЕСР щодо оцінки податкового навантаження на доходи у вигляді заробітної плати засвідчила низьку регулятивну ефективність персонального прибуткового оподаткування в Україні, що підтверджено зміною податкового клину лише для однієї із восьми категорій платників (одруженої пари із сукупним доходом 133 %): із 40,19 % до 38,74 % у 2013 р. Також еластичність доходу після оподаткування становила 0,98 у 2013 р., а у 2016 р. збільшилася до 1 у зв'язку із запровадженням пропорційного оподаткування.

7. Доведено, що подальші дії влади повинні бути направлені на підвищення довіри до їхніх рішень, зростання відповідальності та обізнаності працездатного населення з нормами податкового законодавства, активізацію заходів контролюючих органів, направлених на виявлення осіб, що перебувають у неофіційних трудових відносинах із роботодавцем. Головним очікуваним результатом детінізації повинна бути уніфікація умов діяльності працівників на вітчизняному ринку праці, а також підвищення якості статистичної інформації, що в подальшому може стати достовірною інформаційно-аналітичною базою для податкових реформ. Зважаючи на те, що сьогодні в Україні існує чотири форми декларації для виявлення фінансового стану фізичної особи, раціональним є зведення їх до однієї (розширеної) декларації про майновий стан і доходи, оскільки інформацію про доходи перевіряє лише ДФС України.

8. З'ясовано, що оподаткування доходів населення в більшості держав здійснюється за прогресивною системою, але також наявні тенденції впровадження пропорційного оподаткування, зокрема у країнах, що мають на

меті системне спрощення податкового законодавства. З огляду на необхідність його реформування в Україні, основними цілями є підвищення національних стандартів, у тому числі соціальних, зростання конкурентоспроможності та спрощення системи персонального прибуткового оподаткування. При цьому одним із орієнтирів є гранична нормативна ставка податку, яка впливає на очікування платників податків та їхню поведінку. Реформування персонального прибуткового оподаткування в Україні повинно відбуватися з урахуванням необхідності підвищення регулятивної ефективності ПДФО.

Список опублікованих праць за темою дисертації

У колективних монографіях

1. Задорожня Л. А. Загальнобов'язкове декларування доходів громадян України: переваги і ризики / К. І. Швабій, Л. А. Задорожня // Актуальні проблеми теорії та практики оподаткування: монографія / [за ред. Новицького А. М., Лисенка В. В., Швабія К. І.]. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – С. 255–270. – 1 д. а. *(особистий внесок автора 0,2 д. а. – здійснено аналіз міжнародного досвіду електронного декларування доходів фізичними особами).*

У наукових фахових виданнях

2. Задорожня Л. А. Фінансові інструменти реалізації реформи обов'язкового медичного страхування в Україні / Л. А. Задорожня // Вісник Хмельницького університету. – 2013. – № 4. – С. 180–186. – 0,6 д. а.

3. Задорожня Л. А. Оцінка ефективності пільг з податку на доходи фізичних осіб в Україні / Л. А. Задорожня // Економіст. – 2015. – № 9. – С. 29–33. – 0,75 д. а.

4. Задорожня Л. А. Рейтингова оцінка України у міжнародному середовищі / Л. А. Задорожня, Т. М. Паянок // Фінанси України. – 2014. – № 5. – С. 48–60. – 0,8 д. а. *(особистий внесок автора 0,4 д. а. – здійснено порівняльний аналіз України та держав пострадянського простору за індексом міжнародної конкурентоспроможності).*

5. Задорожня Л. А. Тенденції оподаткування доходів населення в умовах глобалізації / Л. А. Задорожня // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2015. – № 3 (166). – С. 37–43. – 0,7 д. а.

6. Задорожня Л. А. Тенденції розвитку системи оподаткування персональних доходів в Україні / Л. А. Задорожня // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2015. – № 5 (168). – С. 53–58. – 0,9 д. а.

7. Задорожня Л. А. Компаративний аналіз баз оподаткування персонального прибуткового податку у ЄС та Україні / Л. А. Задорожня // Економіст. – 2016. – № 11 (361). – С. 26–32. – 0,9 д. а.

8. Задорожня Л. А. Поведінкові аспекти низької ефективності податкових реформ в Україні / Л. А. Задорожня, А. А. Капелюш // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 4. – С. 166–171. – 0,4 д. а. *(особистий внесок автора 0,2 д. а. – здійснено порівняння доходів середньостатистичних домогосподарств та*

домогосподарств, членом яких є народний депутат, а також визначено перспективність запровадження референдуму із податкових питань).

У зарубіжних виданнях та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз

9. Задорожня Л. А. Международный опыт реформирования персонального подоходного налога / Л. А. Задорожня // Уральский научный вестник. – 2014. – № 15 (94). – С. 91–102. – 0,54 д. а.

10. Задорожня Л. А. Міжнародна практика трансфертного ціноутворення в контексті оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб України / Л. А. Задорожня // Економіка і фінанси. – 2014. – № 10. – С. 62–70. – 0,88 д. а. (*бази цитування – Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), Index Copernicus International*).

11. Задорожня Л. А. Перспективи застосування ПДФО і ЄСВ до доходів особистих селянських господарств / Л. А. Задорожня // Sharing the Results of Research Towards Closer Global Convergence of Scientists : collection of Research Papers I International Conference, March 7, 2014. – Monreal, 2014. – P. 31–36. – 0,21 д. а.

В інших виданнях

12. Задорожня Л. А. Вплив оподаткування фізичних осіб в контексті розбудови фінансового ринку / Л. А. Задорожня // Концепції та механізми сучасних трансформацій на фінансовому ринку : матер. VII Міжн. наук.-практ. конференції, м. Ірпінь, 20–21 вересня 2012 р. / Держ. податкова служба України, Нац. ун-т державної податкової служби України [та ін.]. – Ірпінь, 2012. – С. 50–52. – 0,13 д. а.

13. Задорожня Л. А. Попереднє заповнення декларацій з податку на доходи фізичних осіб як прогресивний сервіс забезпечення декларування доходів громадян: міжнародний досвід / Л. А. Задорожня // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : зб. матер. наук.-практ. конф., 31 жовтня 2013 р. / Мін-во доходів і зборів України, Нац. ун-т. ДПС України, НДЦ з проблем оподатк. – Ірпінь, 2013. – С. 207–210. – 0,2 д. а.

14. Задорожня Л. А. Перспективи загальнообов'язкового декларування доходів громадян як ризик збільшень ухилень від сплати ПДФО / Л. А. Задорожня // Проблеми застосування відповідальності за ухилення від сплати податків : матер. наук.-практ. круглого столу, 12–13 грудня 2013 р. / Мін-во доходів і зборів України, Нац. ун-т ДПС України. – Ірпінь, 2013. – С. 66–69. – 0,18 д. а.

15. Задорожня Л. А. Системні елементи загального декларування доходів в оподаткуванні фізичних осіб // Загальне декларування доходів громадян. Деталізація доходів громадян – основа соціальної стабільності територіальних громад : матер. наук.-практ. конференції (12–13 грудня 2013 р.). – Сімферополь : ДІАЙП, 2013. – С. 26–28. – 0,2 д. а.

16. Задорожня Л. А. Практика прогнозування податку на доходи фізичних осіб в Україні / Л. А. Задорожня // Прогнозування податкових

надходжень: теорія, методологія, практика : зб. наук. пр. за результатами наук.-комунікат. заходів у межах виконання н.-д. роботи „Методи прогнозування доходів бюджету : зарубіжний досвід та можливість його адаптації в Україні та в роботі Міністерства доходів і зборів України” [редкол. : Тарангул Л. Л. та ін.] / М-во доходів і зборів України, Нац. ун-т держ. податк. служби України, НДІ фінансового права. – К. : Алерта, 2014. – С. 38–41. – 0,2 д. а.

17. Задорожня Л. А. Аналіз пільг з податку на доходи фізичних осіб в Україні / Л. А. Задорожня // Україна в нових реаліях : економічні проблеми та перспективи розвитку : матер наук.-практ. інтернет-конф., 17–19 березня 2015 р. – Ірпінь, 2015. – С. 113–116. – 0,16 д. а.

18. Задорожня Л. А. Декларування як індикатор податкової культури / Л. А. Задорожня // Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України : матер. міжн. наук.-практ. конференції, 22 травня 2015 р. / Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т державної податкової служби України. – Ірпінь, 2015. – С. 159–161. – 0,14 д. а.

19. Задорожня Л. А. Зарубіжний досвід протидії агресивному податковому плануванню / Л. А. Задорожня // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : зб. матер. VII Міжн. наук.-практ. конф., 22 грудня 2015 р. / Нац. ун-т ДПС України, НДЦ з проблем оподаткування. – Ірпінь, 2015. – С. 217–220. – 0,18 д. а.

20. Задорожня Л. А. Персональне прибуткове оподаткування резидентів в державах з доходом нижче середнього / Л. А. Задорожня // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності : зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф., 25 березня 2016 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. фіскальна служба України, Нац. ун-т ДПС України, Навч.-наук. ін-т фінансів, банківської справи. – Ірпінь, 2016. – С. 68–69. – (До 20-річчя створення Навч.-наук. ін-т фінансів, банківської справи). – 0,1 д. а.

21. Задорожня Л. А. Оцінка зміни утримань із трудового доходу працівників в Україні / Л. А. Задорожня, К. І. Швабій // Економічні перспективи підприємництва в Україні : збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції, 27–28 жовтня 2016 р., Ірпінь. – Ірпінь : УДФСУ, 2016. –Т. 1. – С. 255–258. – 0,2 д. а. (особистий внесок автора 0,1 д. а. – оцінка навантаження на трудові доходи фізичних осіб).

АНОТАЦІЯ

Задорожня Л. А. Регулятивна ефективність персонального прибуткового податку: приклад України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 „Гроші, фінанси і кредит”. – Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2017.

Дисертація присвячена поглибленню теоретичних основ регулятивної ефективності персонального прибуткового податку та розробці науково-

практичних рекомендацій щодо модернізації податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Досліджено сутність оподаткованого доходу для цілей персонального прибуткового оподаткування та визначено основні фактори регулятивної ефективності персонального прибуткового податку. Здійснено порівняльний аналіз баз оподаткування персонального прибуткового податку в державах-членах ЄС та Україні, що дозволило оцінити його стан та визначити перспективи

У роботі розглянуто систему оподаткування доходів населення в Україні та її розвиток. Проаналізовано зміни законодавства щодо податку на доходи фізичних осіб та показано, що вони не направлені достатньою мірою на реалізацію регулятивного потенціалу податку.

Здійснено аналіз діючих пільг з податку на доходи фізичних осіб в Україні. Виявлено їхню недостатню регулятивну ефективність, що пов'язано із застосуванням податкових соціальних пільг та податкової знижки виключно до доходів у вигляді заробітної плати. У контексті необхідності підвищення стимулів до праці, а також для покращення стану фінансів домогосподарств запропоновано вдосконалення механізму надання пільг з податку на доходи фізичних осіб.

Ключові слова: *податок, дохід, податкова реформа, персональний прибутковий податок, регулятивна ефективність, податкова декларація.*

АННОТАЦИЯ

Задорожня Л. А. Регулятивная эффективность индивидуального подоходного налога: пример Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Университет государственной фискальной службы Украины. – Ирпень, 2017.

Диссертация посвящена углублению теоретических основ регулятивной эффективности персонального подоходного налога и разработке научно-практических рекомендаций по модернизации налога на доходы физических лиц в Украине.

Исследована сущность налогооблагаемого дохода для целей персонального подоходного налогообложения и определены основные факторы регулятивной эффективности персонального подоходного налога. Осуществлен сравнительный анализ баз налогообложения персонального подоходного налога в государствах-членах ЕС и Украины, что позволило оценить его состояние и определить перспективы.

В работе рассмотрена система налогообложения доходов в Украине и ее развитие. Проанализированы изменения законодательства по налогу на доходы физических лиц и показано, что они не направлены в достаточной мере на реализацию регулятивного потенциала налога.

Ключевые слова: *налог, доход, налоговая реформа, индивидуальный подоходный налог, регулятивная эффективность, налоговая декларация.*

SUMMARY

Zadorozhnia L. A. Regulatory Efficiency of Personal Income Tax: the Case of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics: specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – University of State Fiscal Service of Ukraine. – Irpin, 2017.

Dissertation is devoted to the broadening of the theoretical base of the study of the regulatory efficiency of personal income tax and the development of scientific and practical recommendations for the modernization of the personal income tax in Ukraine.

The essence of taxable income for the purposes of personal income taxation and the main factors that affect the regulatory effectiveness of the personal income tax were scrutinized. Also the comparative analysis of tax bases of personal income tax in the EU Member States and Ukraine was conducted, allowing to assess its situation and prospects of improvement of tax base of personal income tax in Ukraine.

The system of taxation of incomes in Ukraine and its development were considered in this dissertation. Changes in legislation concerning personal income tax were analyzed and the standpoint that they are not sufficiently focused on the implementation of the regulatory potential of the tax was substantiated. It was established that the only complex personal income tax reform was carried out in 2004.

The recent trends in personal income tax were examined and it is determined that in OECD countries they are to some extent coordinated. The dynamics of statutory rates of personal income tax is studied and its divergence is verified. And also the dynamics of the average wealth in some countries as the basis for taxation is covered.

Last reforms in personal income taxation abroad were analyzed. In this context, the situation in Ukraine was investigated as well as the proposal for amendments to legislation in order to improve fiscal and regulatory effectiveness of personal income tax in the conditions of tax competition was formulated.

The existing privileges from individual income tax in Ukraine were examined. The lack of their regulatory efficiency is revealed, that is due to the application of the tax social privileges and tax relief exclusively to income from wages. In the context of the necessity to increase incentives to work and to improve the finances of households, it is suggested to improve the mechanism of individual income tax.

The structure of population and the gap between the size and the structure of average income of households, and the households with a member who is a PM were identified. It is instantiated that the consideration of these factors, as well as referendums on tax issues can help to increase the efficiency of tax reforms.

Keywords: *tax, income, tax reform, personal income tax, regulatory efficiency, tax declaration.*

Підписано до друку 2 листопада 2017 року. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Зам № ___

Видруковано в Університеті державної фіскальної служби України
08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31.